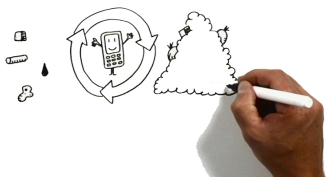

Aprites ekonomika: definīcija, nozīmīgums un ieguvumi

Aprites ekonomika: uzzini, ko tā nozīmē un ko no tās iegūsi tu, vide un mūsu ekonomika.

▶ **Remontē, atkārtoti izmanto un pārstrādā!**
https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/v_V007-0034

Eiropas Savienībā ik gadu rodas vairāk nekā **2,2 miljardi tonnu atkritumu**. Savienība pašlaik atjaunina **tiesību aktus par atkritumu apsaimniekošanu**, lai veicinātu pāreju uz ilgtspējīgāku modeli, ko mēdz dēvēt par aprites ekonomiku.

Bet ko tieši nozīmē aprites ekonomika? Un kādi būtu ieguvumi no tās?

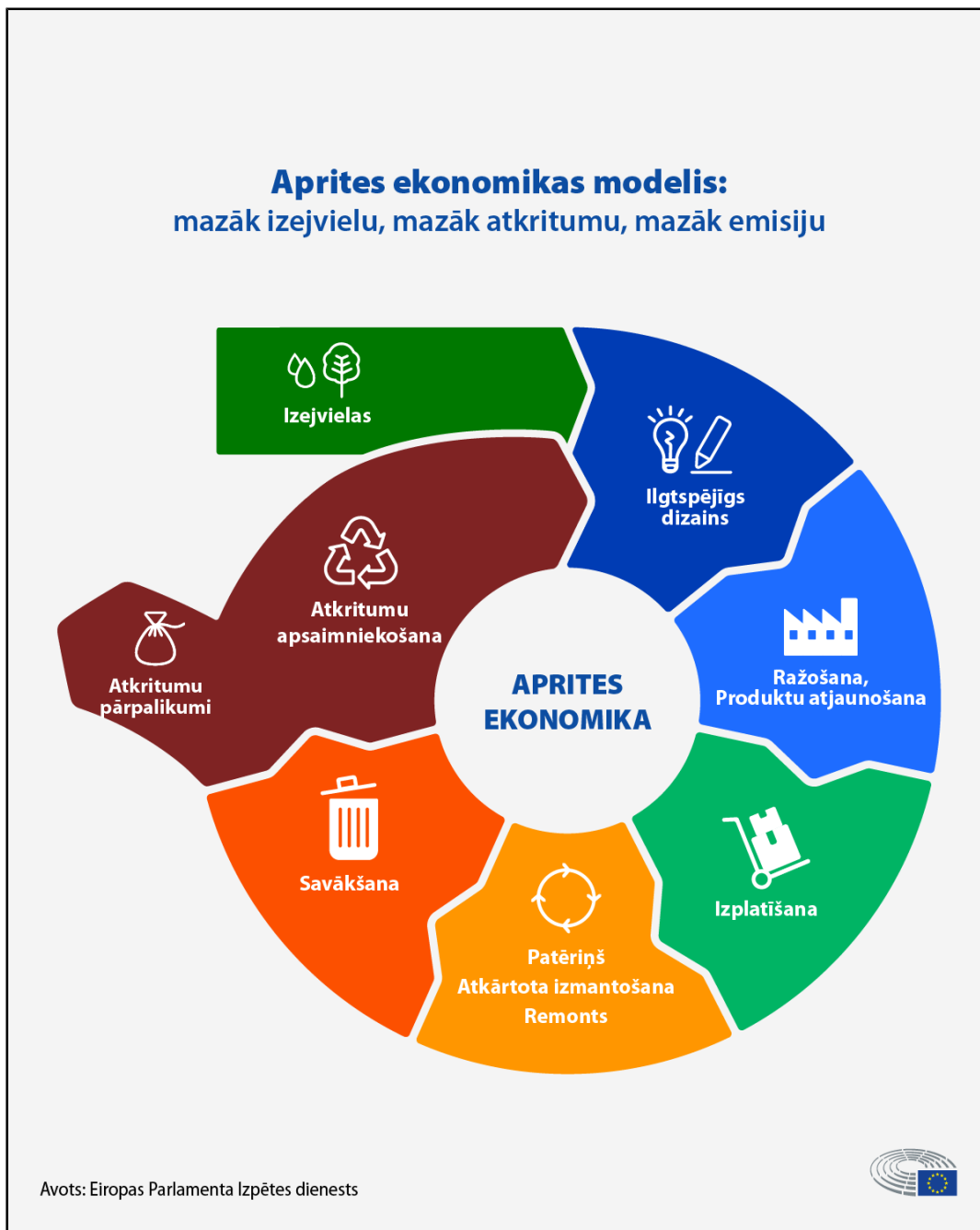
Kas ir aprites ekonomika?

Aprites ekonomika ir **ražošanas un patēriņa modelis**, kas paredz esošo materiālu un produktu koplietošanu, iznomāšanu, atkārtotu izmantošanu, remontu, atjaunošanu un pārstrādi pēc iespējas ilgākā laika periodā. Tādējādi tiek **pagarināts produktu aprites cikls**.

Praksē tas nozīmē līdz minimumam **samazināt atkritumu apjomu**. Kad pienāk kāda produkta lietošanas laika beigas, tā materiālus pēc iespējas cenšas atgriezt ekonomikā. Tos var lietderīgi izmantot atkal un atkal, tādējādi **radot papildu vērtību**.

Tā ir būtiska pārmaiņa salīdzinājumā ar tradicionālo *lineārās* ekonomikas modeli, kura pamatā ir „paņem, saražo, patērē, izmet” pieeja. Vecā modeļa pamats ir liels daudzums lētu, viegli pieejamu materiālu un enerģijas.

Daļa no šī modeļa ir arī tāda parādība kā **ieprogrammētais nolietojums**, kad produktus izstrādā ar ierobežotu lietošanas laiku un tāpēc patērētājiem nākas tos atkal un atkal iegādāties. Eiropas Parlaments ir aicinājis rīkoties, lai šāda prakse tiktu pārtraukta.

leguvumi: kāpēc mums jāpāriet uz aprites

ekonomiku?

Vides aizsardzība

Preču atkārtota izmantošana un pārstrāde palēnina dabas resursu patēriņu, ierobežo ainavu un biotopu iznīcināšanu un palīdz saglabāt [bioloģisko daudzveidību](#).

Aprites ekonomika arī samazina [kopējāsikgadējās siltumnīcefekta gāzu emisijas](#). Eiropas Vides aģentūra ziņo, ka rūpnieciskie procesi un produktu izmantošana sastāda 9,1% no ES kopējām siltumnīcefekta gāzu emisijām, bet atkritumu apsaimniekošana - 3,32%.

Efektīvāku un ilgtspējīgāku preču ražošana palīdzētu ievērojami samazināt enerģijas un resursu patēriņu jau pirms preces nonāk tirgū. Tiek lēsts, ka vairāk nekā 80% no preces kopējās ietekmes uz vidi tiek noteikti tās izstrādes fāzē.

Pāreja uz uzticamākām precēm, kuras iespējams remontēt, uzlabot un atkārtoti izmantot, samazinātu atkritumu apjomu. Preču iepakojuma atkritumu apjoms pieaug - katrs Eiropas iedzīvotājs gadā rada vidēji [gandrīz 180 kg iepakojuma atkritumu](#). ES mērķis ir novērst izšķērdīgu iepakojumu ražošanu, tā vietā uzlabojot iepakojuma dizainu, lai veicinātu atkārtotu izmantošanu un pārstrādi.

Samazināta atkarība no izejvielām

Pasaules iedzīvotāju skaits pieaug un līdz ar to aug arī pieprasījums pēc izejvielām. Tomēr būtiski svarīgu izejvielu apjomi nav bezgalīgi.

Ierobežots resursu daudzums nozīmē arī to, ka dažas ES dalībvalstis izejvielu ziņā ir atkarīgas no trešām valstīm. [Eurostat dati liecina](#), ka aptuveni puse no Eiropas Savienībā izmantotajiem resursiem tiek importēti.

Izejvielu tirdzniecības kopējā vērtība (imports un eksports) starp Eiropas Savienību un pārējām pasaules valstīm kopš 2002. gada ir gandrīz trīskāršojusies. Lai gan eksportēto izejvielu apjoms aug straujāk nekā importēto, ES vēl aizvien importē vairāk, nekā eksportē. 2021. gadā šī nevienlīdzība radīja tirdzniecības deficītu 35,5 miljardu eiro apmērā.

Izejvielu pārstrāde mazina ar piegādi saistītos riskus, piemēram, cenu nepastāvību, izejvielu nepieejamību un dalībvalstu atkarību no importa.

Tas jo īpaši attiecas uz [kritiski svarīgām izejvielām](#), kas nepieciešamas tādu tehnoloģiju ražošanai, kurām ir izšķiroša nozīme klimata mērķu sasniegšanai, piemēram, [baterijām](#) un elektriskajiem dzinējiem.

Jaunu darbavietu izveide un patērētāju līdzekļu ietaupīšana

Virzība uz aprites ekonomiku varētu palielināt konkurētspēju, stimulēt inovācijas, veicināt ekonomikas izaugsmi un radīt darbavietas ([700 000 jaunu darbavietu Eiropas Savienībā laikā līdz 2030. gadam](#)).

Materiālu un produktu pārveide un pielāgošana aprites ekonomikai arī veicinātu inovācijas dažādās ekonomikas nozarēs.

Patērētājiem tiks nodrošināti arī izturīgāki un novatoriskāki produkti, kas paaugstinās dzīves kvalitāti un ilgtermiņā ļaus ietaupīt līdzekļus.

Ko ES dara, lai veicinātu aprites ekonomiku?

2020. gada martā Eiropas Komisija nāca klajā ar [jaunu ES rīcības plānu pārejai uz aprites ekonomiku](#), kurā iekļauti priekšlikumi par ilgtspējīgāku produktu izstrādi, atkritumu samazināšanu un iedzīvotāju iespēju palielināšanu (piemēram, paredzot [tiesības uz remontu](#)). Īpaša uzmanība ir pievērsta resursietilpīgām nozarēm, piemēram, elektronikai un IKT, [plastmasām](#), tekstilizstrādājumiem un būvniecībai.

2021. gada februārī Parlaments pieņēma rezolūciju par jauno aprites ekonomikas rīcības plānu, kurā pieprasīja papildu pasākumus, lai līdz 2050. gadam panāktu oglekļneitrālu, ekoloģiski ilgtspējīgu, netoksisku aprites ekonomiku, tostarp stingrākus pārstrādes noteikumus un saistošus mērķus attiecībā uz materiālu izmantošanu un patēriņu līdz 2030. gadam.

Eiropas Komisija 2022. gada martā nāca klajā ar jaunu stratēģiju, kuras mērķis ir padarīt tekstilizstrādājumus izturīgākus, vieglāk salabojamus, atkārtoti izmantojamus un pārstrādājamus, kā arī risināt ātrās modes problēmu un stimulēt inovācijas šajā nozarē.

2022. gada novembrī Komisija piedāvāja [jaunus ES mēroga noteikumus preču iepakojumam](#). Tajos iekļauti piedāvājumi uzlabot preču iepakojuma dizainu, iekļaujot tajā skaidru atkalizmantojuma marķējumu, veicināt atkritumu atkalizmantošanu un pārstrādi un pāriet uz bioloģiski ražotu, bioloģiski noārdāmu un kompostējamu plastmasu.

Uzzini vairāk

[Komisijas tīmekļa vietne par jauno aprites ekonomikas rīcības plānu](#)
[EPRS infografika par aprites ekonomiku](#)